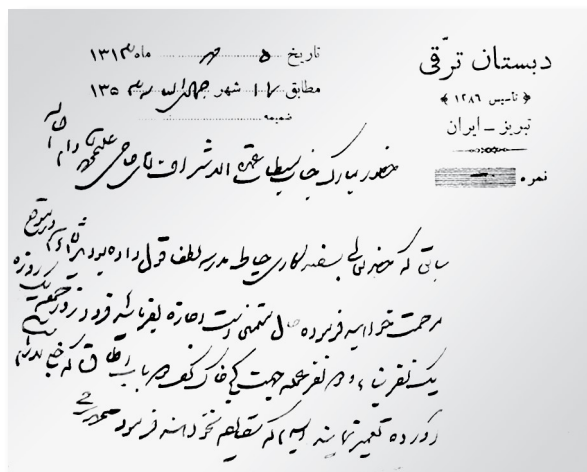

آگهی مدرسه تابستانی بوستان آدمیت در سال ۱۳۳۶ شمسی

● مهرداد فردیار*

□ مقدمه

در بررسی تاریخ آموزش و پرورش نوین و مدارس و فعالان این حوزه، سال‌نامه‌های معارف، سال‌نامه‌های مدارس، نظام‌نامه‌ها، کارنامه‌های دانش‌آموزان، اسناد مرتبط با مدارس نظیر: سربرگ مدارس (تصویر ۱)، دعوت‌نامه‌ها، قبض‌های پرداخت شهریه دانش‌آموزان (تصویر ۲)، اوراق تشویق دانش‌آموزان (تصویر ۳)، عکس‌ها، بچ‌های 'سینه، کتاب‌های درسی، نشریات مدارس، نشریات، نقش مَهر مدارس، برگه‌های تبلیغاتی و ... در کنار سایر منابع نظیر کتاب‌ها، مقالات، خاطرات از اهمیت زیادی برخوردار است.

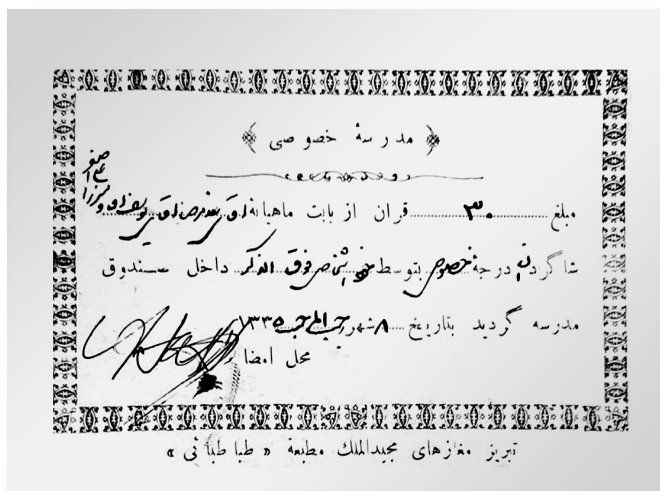

تصویر ۱. سربرگ دبستان ترقی تبریز

E-mail: fardyar@gmail.com

1. badge

* محقق و پژوهشگر حوزه تاریخ تعلیم و تربیت

تصویر ۲. نمونه‌ای از قبض شهریه مدارس جدید در شهر تبریز در سال ۱۳۳۵ ه. ق (۱۲۹۶ ه. ش)

تصویر ۳. سند اهدای یک جلد کتاب به‌عنوان جایزه به آقای «اسمعیل تأملی» دانش‌آموز آموزشگاه نظامی شهر تبریز (۱۳۱۷/۱۱/۱۵ ش). چسبانده شده در آستر بدرقه کتاب تفوق انگلوساکسون (مجموعه آقای دکتر صمد اسماعیل زاده)^۱

۱. با تشکر از دوست ارجمند جناب آقای دکتر صمد اسماعیل زاده بابت ارسال فایل تصویر مربوط به سند اهدای جایزه به آقای اسمعیل تأملی

در نگاه اسنادی به این موضوع کتاب‌هایی نظیر «اسناد معارف کرمان از مشروطه تا پهلوی دوم» (روح الامینی، ۱۳۹۶)، «فهرست سال‌نامه‌های مدارس ایران (۱۳۰۳-۱۳۵۳ ش)» (باقریان موحد، ۱۴۰۰)، تربیت‌معلم به روایت اسناد: مصوبه‌های شورای عالی معارف/ فرهنگ/ آموزش و پرورش (نوید ادهم و روح‌بخش اله‌آبادی، ۱۳۹۹) و برخی از مقالات مجموعه همایش‌های آموزش تاریخ در مدارس و ... منتشر شده است.

در سال‌های اخیر با توجه به اهمیت این موضوع باز نشر کتاب‌های درسی قدیمی و سالنامه‌های مدارس توسط برخی از ناشران نظیر: «انتشارات مدرسه»، «مجمع ذخائر اسلام»، «سفیر اردهال» به صورت خاص مورد توجه ناشران و این مجموعه‌های کمیاب و در بعضی مواقع نایاب، در اختیار علاقه‌مندان و پژوهشگران قرار گرفته است.

اما در بسیاری از مواقع، اسناد تک‌برگ و یا کم‌برگ، شانس بقا نداشته‌اند و یا در ساز و کار انتقال اوراق وزارتخانه‌ها سازمان‌ها، ترجمان‌ها و موسسات دولتی محکوم به مراکز آرشیوی امحا شده‌اند و برخی از این اسناد در لابلای اوراق کتاب‌های قدیمی و لوازم قدیمی، ... و یا فروشندگان این نوع اجناس یافت می‌شوند؛ که ممکن است گوشه‌ای از تاریخ کشورمان را روشن کنند، اما کمتر در اختیار پژوهشگران است و یا به دلیل حجم کم مطالب از انتشار آن خودداری می‌کنند و عملاً کسی از وجود آن‌ها مطلع نمی‌شود.

بی‌مناسبت نیست در این مورد به مقدمه متن زنده‌یاد ایرج افشار در کتاب «قباله تاریخ» اشاره کنیم (افشار، ۱۳۶۸):

۱. انتشارات مدرسه با هدف بازخوانی آثار قدیمی ادبیات فارسی کودکان به باز نشر تعدادی از کتاب‌های درسی نظیر: تأدیبات‌الاطفال، مثنوی‌الاطفال، اخلاق مظفری، تربیت، گلزار ادبی، اخلاق مصور، رهنمای سعادت، کتاب علی، فرآیند ادب، چرا به این جهت، تسهیل‌التعلیم، سفینه طالبی و ... پرداخته است.

۲. سال‌نامه دبیرستان رازی آبادان (نخستین نشریه انجمن سال‌نامه دبیرستان رازی)، سال‌نامه دبیرستان علمیه تهران سال تحصیلی ۱۳۱۴-۱۳۱۵ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان شرف تهران سال تحصیلی ۱۳۲۶-۱۳۲۷ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان رهنما تهران سال تحصیلی ۱۳۲۵-۱۳۲۶ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان محمودیه کاشان سال تحصیلی ۱۳۳۵-۱۳۳۶ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان شاهپور کرمانشاه سال تحصیلی ۱۳۱۹-۱۳۲۰ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان حکمت قم سال تحصیلی ۱۳۳۶-۱۳۳۷ ه.ش، نشریه دبیرستان امیرکبیر یزد سال ۱۳۴۰ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان ادب اصفهان سال تحصیلی ۱۳۲۹-۱۳۳۰ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان شاهپور تجریش سال تحصیلی ۱۳۲۳-۱۳۲۴ ه.ش، سال‌نامه دبیرستان شاهپور تجریش سال تحصیلی ۱۳۲۴-۱۳۲۵ ه.ش، سال‌نامه معارف؛ معارف و آمار (۱۳۱۴-۱۳۱۵ ش)، سال‌نامه معارف؛ وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (سال ۱۳۲۹ ه.ش) و ...

۳. از کتاب‌های انتشارات سفیر اردهال می‌توان به: سال‌نامه معارف عراق سال تحصیلی ۱۳۱۵-۱۳۱۶، سال‌نامه دبیرستان صمصامی اراک سال تحصیلی ۱۳۳۱-۱۳۳۰، سال‌نامه دبیرستان پهلوی اراک سال تحصیلی ۱۳۳۴-۱۳۳۳.

۴. متأسفانه مشابه همین بلا در فرایند وجین کردن برای کتاب‌ها اتفاق افتاده است که زنده‌یاد ایرج افشار در مقاله، تازه‌ها و پاره‌های ایران‌شناسی (۶۰) با عنوان «وجین کردن کتاب در ایران بلا و خطاست» به این مسأله پرداخته است. ر.ک: افشار، ایرج. تازه‌ها و پاره‌های ایران‌شناسی (۶۰)، بخارا، ۶۷، صص ۴۹-۷۹، ۱۳۸.

«در ایران معمولاً مرسوم نیست که ورقه‌های چاپی روزگانی نگاه‌داری شود. آن‌ها را می‌خوانیم و به دور می‌اندازیم. ... اوراق غیرسیاسی هم از چنان عواقبی به دور نمانده است، زیرا همگان آن‌ها را «عادی» و «مصرفی» در زمان انتشار دانسته‌اند و پس از اطلاع و آگاهی بر مطلب آن‌ها، حفظ آن‌ها را ضروری نمی‌دانسته‌اند. مانند آگاهی‌های انتخاباتی، افتتاح مؤسسات (از جمله مدرسه‌ها). اسفا!»

با توجه به کمیاب و نایاب بودن این اسناد، به معرفی سند نویافته، آگهی مدرسه تابستانی بوستان آدمیت پرداخته‌ام که به‌صورت خاص به برگزاری دوره‌های آموزشی، در زمان تعطیلی مدارس (تعطیلات تابستانی) برای دانش‌آموزان اشاره کرده است که تاریخچه آموزش‌های غیررسمی در خارج از زمان سال تحصیلی، می‌تواند موضوع تحقیقات آتی پژوهشگران قرار گیرد.

در جستجوی اولیه اطلاعاتی درباره تاریخچه مدرسه، مدیران و معلمان آن به دست نیاوردم. امیدوارم انتشار این یادداشت موجب دستیابی به اطلاعات بیشتر درباره این مدرسه و اسناد بیشتری درباره آن شود.

◇ مدرسه تابستانی بوستان آدمیت:

در این سند ضمن بیان تاریخ تأسیس «مدرسه تابستانی بوستان آدمیت» در سال ۱۳۳۵ ش. و آدرس آن، به بیان عناوین دوره‌های آموزشی برای تابستان سال ۱۳۳۶ ش. از جمله آموزش شنا، موسیقی، هنرهای دستی و ... است.

درست یک سال قبل توفیقی حاصل شد که مدرسه تابستانی‌مان را تشکیل دهیم. این مدرسه تابستانی از هر جهت با موفقیت [روبه‌رو] بود و مورد اقبال مادران گرامی قرار گرفت.

۱. خیابان انقلاب اسلامی.

پس از اختتام تابستان دست به تشکیل کودکانستان زدیم و سال تحصیلی را بر عمر مدرسه تابستانی افزودیم.

اکنون آغاز دومین سال خدمت فرهنگی ما است که با افتتاح این مدرسه تابستانی شروع می‌گردد. برنامه مدرسه تابستانی به منظور رفع خستگی و استراحت کودکان و آمادگی آنان برای سال آینده تحصیلی تنظیم شده و تحت نظر متخصصین فن اجرا می‌شود و این موضوع شایان توجه است که برنامه تابستانی ما خصوصاً قسمت شنا که ما مبتکر آن بودیم و جز برنامه‌های مجاز برنامه ما بود به طور جالب و حائز نفع عمومی قرار گرفت که از طرف وزارت فرهنگ و دیگر کودکانستان‌ها نیز اخذ و امسال جزو برنامه‌های عمومی مدارس قرار گرفته است.

برنامه مدرسه تابستانی بوستان آدمیت (تیر-شهریور ۱۳۳۶)

۱. تدریس ابتدایی به زبان انگلیسی برای شاگردان دبستانی و پراتیک زبان انگلیسی برای اطفال کودکانستان.

۲. تعلیم الفبای فارسی با متد باغچه‌بان برای شاگردان مبتدی.

۳. مرور دروس دبستانی برای شاگردان تجدیدی.

۴. مطالعه کتاب.

۵. نقاشی: شبیه‌سازی، نقاشی آزاد.

۶. خیاطی.

۷. بافندگی: دستی، ماشینی.

۸. هنرهای دستی که شامل: حصیربافی (ساختن اشیای حصیری)، رنگ‌آمیزی کوزه‌های گلی، مجسمه‌سازی، منبت‌کاری [و] گل‌سازی است.

۹. ورزش.

۱۰. گردش‌های علمی و عملی بازی‌های مختلف.

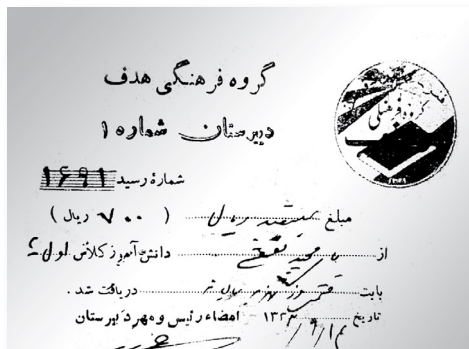
۱۱. شنا.

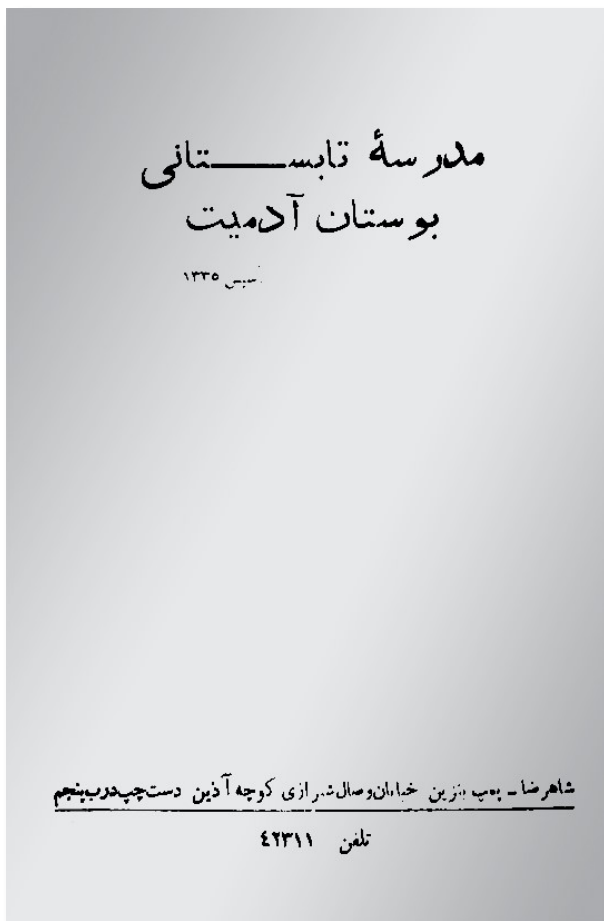
۱۲. فیلم.

۱۳. موسیقی با توضیح.

۱۴. کلاس موسیقی تعلیم تئوری، سلفژ [و] سرود.

امیدواریم با جدیت و علاقه‌ای که برای تکمیل و بهبود وضع مدرسه و ایجاد قسمت‌های جدید از طرف ما به کار می‌رود، از طرف مادران و اولیای محترم اطفال نیز بیش از پیش [پیش] مورد توجه قرار گیرد. در این مدرسه که از اول تیر ماه دائمی می‌شود از کودکان سه تا ۱۴ ساله می‌توانند نام‌نویسی کنند.

تصویر ۴. آگهی مدرسه تابستانی بوستان آدمیت.

منابع

۱. افشار، ایرج (۱۳۶۸)، مقاله تاریخ: نمونه‌هایی از اعلامیه‌ها، بیانیه‌ها، شب‌نامه‌ها، روزنامه‌ها ... در دوره مشروطیت تا پایان سلطنت احمدشاه: گردآوری شده از مجموعه‌های خصوصی، به کوشش ایرج افشار، تهران: طلابه.
۲. ایمانیه، مجتبی (۱۳۹۹)، گنج‌خانه معارف: بازخوانی و شرح نظام‌نامه‌های مدارس قدیمی اصفهان مؤسسان، مدیران، نظام آموزشی و کتاب‌های درسی آنها به انضمام تاریخچه مدرسه همایونی ...، ویرایش و تدوین نهایی: محمود حسن نژاد، اصفهان: چشمه آفرینش..
۳. فهرست سال‌نامه‌های مدارس ایران (۱۳۰۳ - ۱۳۵۳ ش)، (۱۴۰۰): گنجینه‌ی موقوفه‌ی حاج محمد رضانی در کتابخانه آیت‌الله‌العظمی بروجردی قم، به کوشش: سیدرضا باقریان موحد، تهران: وراقان.
۴. نوید ادهم، نوید و روحبخش اله آبادی، رحیم، (۱۳۹۹)، تربیت‌معلم به روایت اسناد: مصوبه‌های شورای عالی معارف / فرهنگ / آموزش و پرورش، تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.